

Food first

Bæredygtigt landbrug kan ernære flere mennesker - det kan voksende biltrafik ikke

Euforien omkring landbrugsbaserede brændstoffer truer den globale fødevarerforsyningsikkerhed

En voksende andel af de landbrugsmæssige investeringer og af dyrkningsarealerne anvendes til produktion af brændstoffer. Dette udgør en trussel mod verdens forsyningsikkerhed på fødevarerområdet. Landbrugsbaserede brændstoffer af korn, olieafgrøder og sukkerrør - som fejlagtigt kaldes "biobrændstoffer" - fører mange steder til rovdrift på naturlige ressourcer. Regnskove bliver fældet for at give plads til at udvide palmeolieplantagerne; intensiv sojaproduktion kræver mere grundvand, og forbruget af pesticider og gødning stiger. Derfor er miljø- og energiregnskabet for den industrielle produktion af landbrugsbaserede brændstoffer i mange tilfælde negativt. De nuværende investeringer og politiske rammebetingelser for landbrugsbaserede brændstoffer begunstiger monokulturer på store arealer, styrker multinationale selskabers stilling på markedet og forfordeler decentrale lokale løsninger. I hele verden risikerer millioner af mennesker i landområderne at blive fordrevet fra deres jord og dermed miste deres indkomst og livsgrundlag.

Et tvivlsomt middel mod klimaændringerne

Man forventer, at landbrugsbaserede brændstoffer vil bidrage til at løse problemerne med klimaændringerne. CO₂ er imidlertid ikke det eneste problem. Grønne planter reducerer ganske vist CO₂, men den intensiverede dyrkning af majs, korn, sukkerrør og palmeolie har ikke nødvendigvis en positiv effekt på klimaet. Man har hidtil overset, at den øgede anvendelse af kvælstofgødning fører til massive emissioner af nitrogenmonoxid (N₂O, lattergas). N₂O er langt mere skadeligt for klimaet end CO₂. De industrielle dyrkningsmetoder i landbruget bygger desuden på et stort forbrug af mineralolie. Modeller, som når frem til positive energi- og klimaregnskaber, medregner ikke vigtige faktorer som ekstra transport af råstofferne eller høsttab på grund af klimaændringer i form af tørke, oversvømmelser, erosion og mistet biodiversitet. Fødevarerikkerheden trues desuden af nye sygdomme, som opstår på grund af de ændrede klimatiske forhold.

En trussel mod følsomme økosystemer

Boomet i industrilandenes efterspørgsel efter landbrugsbaserede brændstoffer styrker den hastige vækst i antallet af palmeolieplantager og sojamonokulturer, som nu er begyndt at brede sig ind i regnskove og andre følsomme økosystemer. I Malaysia er

store dele af urskoven allerede blevet fældet til fordel for palmeolieplantager. I Brasilien fælder man tropiske skove og opdyrker savannen for at dyrke flere vegetabiliske råstoffer til eksport af dyrefoder og brændstof. Landet erstatter i dag 40 % af sit eget olieforbrug med ethanol og landbrugsbaseret diesel, hvilket lægger beslag på et areal svarende til Storbritannien og Benelux-landene. Der er nu planlagt eksport til USA og Europa af brændstofmængder, som vil føre til fældning og dræning af yderligere 200 millioner ha regnskov og sumpområder. 80 % af landets drivhusgasser har hidtil kunnet henføres til sådanne fældninger og omlægninger. Desuden er boomet i landbrugsbaserede brændstoffer årsag til, at grundvandsniveauet i mange regioner falder hastigt.

En trussel mod den globale fødevarerforsyning

Den private og offentlige støtte til sektoren for landbrugsbaserede brændstoffer fører til en skærpet konkurrence om jord og ressourcer. Dette går i første omgang ud over de fattigste mennesker og regioner. Kornpriserne er fordoblet på et år, og lagerbeholdningerne af korn er på det laveste niveau i de sidste 40 år. Klimabetingede høsttab samt det fortsat stigende kødforbrug i industrilandene og de nye vækstøkonomier (især Kina og Indien) forstærker denne tendens. Hvis EU, USA og Brasilien fortsætter med i øget omfang at erstatte mineralolie med landbrugsbaserede brændstoffer i stedet for at sænke deres eget brændstofforbrug drastisk, vil der om nogle år ganske vist stadig være nogle velhavende lande, som har råd til det store forbrug af brændstoffer og fødevarer, men flertallet af de fattige vil ikke have nok at spise. Kina har allerede standset nye projekter med landbrugsbaseret brændstof i selve Kina for at forebygge knaphed på fødevarer.

Tvivlsomme fremtidsscenerier

På grund af de uventet dårlige miljø- og energiregnskaber for de landbrugsbaserede brændstoffer, der produceres i dag, retter fortalernes forventninger sig nu mod kommende generationer af energiplanter, som skal løse klimaproblemerne. Hurtigtvoksende træer, elefantgræs og andre former for biomasse skal i fremtiden omdanne cellulose til sukker og ethanol. I denne forbindelse skal der anvendes genetisk modificerede enzymer samt gmo-frø og -planter. Da de fleste af disse energiplanter imidlertid er flerårige og invasive, kan dette føre til forurening og fortrængning af de naturligt forekommende arter. Det betyder, at bedre energiregnskaber for kommende brændstofgenerationer muligvis må betales med negative konsekvenser for miljøet og samfundet. Der er endnu ikke foretaget nogen konsekvensvurdering med hensyn til den annoncerede anden og tredje generation af brændstoffer.

Det aktuelle forbrugsmønster til overvejelse

Der er ikke overskud af jord og fødevarer i EU, især ikke, hvis jorden dyrkes bæredygtigt. EU er verdens største nettoimportør af foderstoffer og fødevarer. Selv uden import af landbrugsbaserede brændstoffer lægger fødevarerindustrien beslag på mange millioner hektar landbrugsjord i tredjelande, især i udviklingslande. Der bliver brugt enorme mængder grundvand og mineralolie på at skaffe foderstoffer til europæernes nuværende kødforbrug. For at reducere de sociale og økologiske konsekvenser, som vores forbrugsvaner har på udviklingslandene, og for at bidrage til

at mindske klimaændringerne må EU derfor forbedre effektiviteten af sin fødevarerforsyning betydeligt. Energi- og kalorieforbruget skal reduceres ved hjælp af regional og energieffektiv produktion og markedsføring. Desuden skal støtten til vedvarende energiformer (solenergi, geotermik, biogas, vind) øges på det decentrale, lokale niveau. Det er hensigtsmæssigt at udnytte biomasse til energiformål, hvis man i stedet for at anvende korn og olieafgrøder især kan udnytte organisk affald bedre lokalt og anvende det i kraft-varme-systemer.

Den offentlige støtte skal knyttes til bæredygtighedskriterier

Biomasse og biogas kan yde et bidrag til større energieffektivitet og til at mindske klimaændringerne. De kan være en del af et bæredygtigt system for fødevarer og energiforsyning, hvis fødevarerens sikkerheden prioriteres højest, og biodiversiteten udnyttes bæredygtigt. Dette kan imidlertid kun lade sig gøre, hvis den offentlige støtte til energiplanter bliver knyttet til bæredygtige dyrkningssystemer og en integreret energiudnyttelse. Forbruget af mineralolie kan reduceres, især inden for fødevarerbranchen, hvis man i stedet for at præmiere dyrkning af energiplanter konsekvent støtter lokale og regionale fødevarerforsyningssystemer og energibesparelser.

Retfærdig fordeling af fødevarer og energi skal styrkes på globalt plan

Verdens befolkning vokser. Hvis dens forsyning med fødevarer skal være sikret på lang sigt, skal landbrugsjorden til forsyning med fødevarer, foder og energi styres bedre. Det nuværende store kødforbrug i de rige lande og hos de rige forbrugere betyder, at det ikke kan lade sig gøre både at sikre en bæredygtig forsyning med fødevarer og at levere energi baseret på vegetabiliske råstoffer. Det kræver op til 10 foderkalorier at producere 1 kalorie kød. Ikke nok med, at den industrielle kvægavl, som bygger på importerede foderstoffer, bliver støttet med milliarder af euro, den er også en af de hovedansvarlige for udstødning af drivhusgasser som metan. Denne miljøskadelige udnyttelse af jord og energi skærpes yderligere af dyrkningen af energiplanter. Derfor må EU i forbindelse med fremtidige reformer af landbrugspolitikken stræbe efter at opnå en mere retfærdig global fordeling af fødevarer- og energiressourcer.

Konflikter om fødevarer og energi skal forebygges

En mere retfærdig fordeling af ressourcerne mellem nord og syd kan kun opnås gennem drastiske indgreb mod fødevarer- og energiforbruget i industrilandene. Dermed kan konflikter om fødevarer, vand og energi forebygges. I Nordamerika og Europa forbruger 19 % af verdens befolkning 65 % af den mineralolie, der er til rådighed, og 40 % af de fødevarer, der er til rådighed. Olie- og vandreserverne bliver mindre. Fødevarer- og energisektoren er koncentreret på få, markedsdominerende koncerner, og denne udvikling kan føre til, at nationale regeringer snart kun vil have meget begrænset indflydelse på fødevarer- og energiforsyningen. Der skal derfor skabes bedre rammebetingelser for decentrale fødevarer- og energiforsyningssystemer. Der findes mange gode eksempler på og erfaringer med velfungerende, regionale systemer til produktion af fødevarer og vedvarende energi både i og uden for Europa. Sådanne fremtidsorienterede modeller i praksis skal fremmes yderligere gennem programmer til udvikling af landdistrikterne.

Certificering og kvalificeret markedsadgang

Certificering er ikke noget mirakelmiddel. Pålidelige inspektions- og kontrolsystemer kræver et egnet privat og statsligt miljø. Derfor bør Kommissionen foretage en indgående konsekvensvurdering, før den lovgiver om obligatorisk tilsætning af landbrugsbaserede brændstoffer til konventionelle brændstoffer. Der må foretages en undersøgelse af de mulige konsekvenser for fødevareforsyningssikkerheden i verden og for miljøet med udgangspunkt i et skøn over de brændstofmængder, som ville blive fremstillet i EU eller i eksportlandene. Der skal foretages en udtømmende undersøgelse af produktionsbetingelserne for importerede produkter, især fra udviklingslande og følsomme økosystemer.

For importvarer skal der etableres *kvalificerede markedsadgangsbestemmelser*. På den måde bliver det gjort til en betingelse for at få adgang til det europæiske marked, at visse bæredygtighedskriterier bliver opfyldt, hvilket kan forhindre økologisk og social dumping. Som et middel til at regulere markedet skal der være mulighed for at anvende importpræferencer samt økonomiske redskaber, hvis bæredygtighedsstandarderne ikke er opfyldt. Afgiftsfordele, direkte støtte og finansiering af udviklingsprojekter skal være knyttet til bæredygtighedskriterier.